

Ивана
ЂИРЈАКОВИЋ

КЕРАМИЧКО ПОСУЂЕ ИЗ ЕТНОЛОШКЕ ЗБИРКЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

УДК: 069.51:641.542(083.822)

Апстракт: У раду су дати краћи историјат грнчарског заната, техника и технологија израде посуђа како на ручном, тако и на ножном колу, на територији коју обухвата Народни музеј Чачак, као и каталошка обрада и анализа подзбирке керамичког посуђа Етнолошког одељења.

Кључне речи: етнолошка збирка, керамичко посуђе, ручно коло, ножно коло, грнчари, каталошка обрада

Увод

Производња керамичког посуђа сеже у далеку прошлост. Као основна врста посуђа, како за припремање и чување хране и течности тако и за изношење и служење на трпези, посуђе од печене земље задржало се на нашим просторима све до половине двадесетог века. У сеоским домаћинствима за припрему хране на отвореном огњишту коришћене су највише посуде израђене на ручном колу, док су за потребе градског становништва израђиване доста финије посуде које се праве на савршенијем, ножном колу. Према техници израде настала је и основна подела грнчарских производа:

- посуђе рађено без кола;
- посуђе израђено на ручном колу;
- посуђе израђено на ножном колу.¹

У оквиру збирке посуђа Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку налази се подзбирка керамичког посуђа која се састоји од 147 експоната. У овој подзбирци нема посуђа рађеног без кола које је из знатно старијег периода и одавно се не употребљава на територији коју обухвата чачански музеј (општине Чачак, Лучани и Ивањица).

Керамичко посуђе израђено на ручном колу израђено је углавном у ужичком центру као једном од највећих и по квалитету посуђа најбоље развијеном центру керамике ручног кола у Србији. „У западној Србији израдом судова на ручном колу бавили су се становници неких сиромашних потпланинских села у чијој се близини налазило лежиште погодне глине. Ова

1 | „Наша земља је једина у Европи у којој се примењују све три грнчарске технике. Европа је данас континент грнчарије на ножном колу.” - Персида Томић, *Грнчарство у Србији*, каталог збирке, Етнографски музеј у Београду, Београд, 1983, 13.

села се, територијално и по начину израде грнчарије, могу поделити у пет посебних група. Највећу групу чинила су села у околини Титовог Ужица. То су: Злакуса, Потпеће, Роге, Терзићи, а некада Рупељево и Врана код Ариља.”² Од посуђа израђеног на ручном колу у етнологској збирци се налазе црепуље, таве (пржуље, пеке или „пекице”) и већи број лонаца. Набављане су углавном на пијацама и вашарима од мајстора из околине Ужица. (сл.1 и 2) Ово посуђе коришћено је искључиво за печење и кување хране на отвореном огњишту, па је његовим изобичавањем постепено престало да се користи. „Потребе за глиненим судовима у домаћинствима све су мање. Судови грађени на ручном колу готово и немају потрошњу, па та сеоска домаћа радиност ишчезава. Та је керамика била подешена и служила је за употребу на ватри при отвореном огњишту. Нестајање и коначна забрана отворених огњишта чине и ту врсту керамике непотребном.”³ Поклањали су га или продавали Народном музеју углавном становници села ивањичког краја и Драгачева који су се одатле масовно сасељавали у периоду после Другог светског рата, а посебно од педесетих до седамдесетих година двадесетог века. Данас се посуђе израђено на ручном колу употребљава најчешће у угоститељским објектима у чијој је понуди заступљена традиционална кухиња или на манифестацијама посвећеним традиционалном стваралаштву.

Посуђе израђено на ножном колу представља већи део подзбирке. Захваљујући техничким предностима ножног кола и коришћењу пречишћене глине која је много лакша за обраду керамика ножног кола има савршеније облике. Грнчарија ножног кола је првенствено градска грнчарија. Грнчари су били занатлије које су радиле у градовима и удруживале се у еснафе, док су посуђе израђено на ручном колу радили углавном сеоски лончари и то им је био додатни посао (поред пољопривреде). „Лончарским занатом у Чачку и Горњем Милановцу бавили су се, а и данас то раде, „Пироћанци”. Пре њиховог настањивања сеоско становништво је лончарске производе набављало на вашарима и на пијацама од Ужичана. Лончари су удружени са обућарима у Чачку 1848. године основали еснаф. Године 1900. било их је десет.”⁴ Данас у Чачку ради само грнчарска радионица породице Стојковић, досељене из Пирота, мада ни они више не израђују предмете, већ само продају производе других грнчара. Стари грнчар Благоје Стојковић имао је грнчарску радњу још пре Другог светског рата, а његов син Драгослав је, после изученог заната код оца, отишао у Ивањицу и тамо имао грнчарску радњу од педесетих година прошлог века. (сл. 3 и 4) Поред Стојковића, у Чачку се грнчарским занатом бавила и породица Ђирић. Владимир Ђирић је од свог оца Тихомира научио грнчарски занат, али

2 | Персида Томић, н. д., 24.

3 | Персида Томић, *О типовима грнчарског кола и керамике у Србији*, ГЕМ, 22-23, Београд, 1960,18.

4 | Бојовић Невенка, *Занати у чачанском и милановачком крају*, ЗРНСМ бр. 19, Чачак, 1989, 123.

се овим послом бави само као додатним занимањем. Грнчарски занат је свој врхунац достигао у периоду између два рата, као и у послератном периоду, када је владала несташица индустријски произведеног посуђа. Од шездесетих година потражња за керамичким посуђем нагло пада због пораста понуде јефтине и практичнијег емајлираног. Грнчари се углавном окрећу изради украсних предмета и сувенира.

Израда посуђа на ручном колу

Ручно коло се на просторима западне Србије и динарског подручја уопште задржало до данашњих дана. Постоји неколико типова ручног кола. „У околини Титовог Ужица, Пријепоља и Новог Пазара коло је с „крстачом” и с четири „паока”. Његова предност је у томе што је оно стабилније јер осовина пролази кроз средиште крста, чиме се смањује лелујање котура.”⁵ (сл. 5)

Најпознатији центар из кога су се потребним посуђем (лонцима, црепуљама, пекама и сл.) људи снабдевали на овом подручју, свакако је ужички центар. Препознатљиви су ужички лонци без ручки за употребу на отвореном огњишу, као и црепуље округлог дна које су коришћене и као вршници (у народу познате као „јагатке”).

Посуђе се на ручном колу израђује од посне глине. Када се глина ископа, морала се прво осушити, очистити и просејати, а затим поквасити и оставити да се „укисели.” Ово је био веома тежак посао. Грнчари из околине Ужица мешали су глину са печеним и истуцаним калцитом „врстом”. Од такве глине израђују се посуде изузетне чврстине. Посуђе се на ручном колу израђивало на следећи начин. Мајстор прво поспе котур пепелом, а растањена глина на котуру се по ивици притисне прстом како се не би померала. Судови са мањим дном раде се непосредно на котуру, а ако је дно посуде веће, на котур се ставља даска (колотура). Мали судови се праве од једне груде глине техником извлачења, док се за веће судове од једне груде прво направи дно и почетак бока, а остатак посуде се „изведе” техником налепљивања прстенова (тзв. „суџука”) или техником спирала. Са спољне стране бок суда се равна дрвеним ножем (струшком), а изнутра кажипрстом и заобљеном дашчицом (бочилом). (сл. 6). Мањи део израђених судова пекли су на отвореном огњишту у „кући” у зимском периоду, а лети напољу у плитким јамама. Данас се у Злакуси још увек користи стара техника печења судова на отвореном (додуше, највише као атракција за многобројне туристе).

5 | Персида Томић, *Грнчарство у Србији*, каталог збирке, Етнографски музеј у Београду, Београд, 1983, 17.

Каталог

У подзбирци керамичког посуђа Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку налази се 41 комад посуђа израђеног на ручном колу (11 црепуља, 2 пржуље и 28 лонаца). Сво посуђе је израђено у Ужичком центру.

Плитки судови

Црепуље израђене на ручном колу облог су дна, са рупом за жарач у средини. Ужичке црепуље разликују се од црепуља из других центара по појачаном ободу-венцу са спољне и урезаним украсима око рупе за жарач изведеним дрвеним шиљком са унутрашње стране. Црепуље су коришћене за печење хлеба на отвореном огњишту и данас су потпуно изобичајене.

- 1. Црепуља**   **Бели Камен, Лучани**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се са спољне стране завршава у виду вертикалне кружне траке. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено са више урезаних концентричних кругова.
Димензије: висина: 8 cm; пречник обода: 41 cm
Инв. бр. 568/68
- 2. Црепуља**   **Горњи Дубац, Лучани, 1960. година**
Кружног је облика, облог дна већег пречника са рупом за жарач у средини. Обод се са спољне стране завршава вертикалном кружном траком. Испод руба обода, са унутрашње стране, црепуља је украшена таласастим орнаментом. Израђена је на ручном колу од непречишћене глине и грубе је фактуре.
Димензије: висина: 9 cm; пречник обода: 40,5 cm
Инв. бр. 569/67
- 3. Црепуља**   **Горња Краварица, Лучани, око 1965. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се са спољне стране завршава вертикалном кружном траком. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено косим и вертикалним зарезима у виду четири концентрична круга. Израђена је од непречишћене глине на ручном колу и украшена је дрвеним шиљком.
Димензије: висина: 8,5 cm; пречник обода: 38 cm
Инв. бр. 571/68
- 4. Црепуља**   **Граб, Лучани, око 1965. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се на спољној страни завршава вертикалном кружном траком, док је са унутрашње заобљен. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено са пет урезаних концентричних кругова комбинованих са таласастим урезима.
Димензије: висина: 10 cm; пречник обода: 43 cm
Инв. бр. 572

5. Црепуља **Горња Горевница, Чачак, око 1950. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се са спољне стране завршава вертикалном кружном траком, док је са унутрашње заобљен. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено вертикално урезаним цртицама у виду четири концентрична круга. Израђена је од полупречишћене глине на ручном колу и украшена је дрвеним шиљком.
Димензије: висина 7 cm; пречник обода: 33,5 cm
Инв. бр. 954/80
6. Црепуља **Доња Горевница, Чачак, око 1965. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се са спољне стране завршава вертикалном кружном траком. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено са три урезана концентрична круга. Израђена је од непречишћене глине на ручном колу.
Димензије: висина 8 cm; пречник обода: 39,5 cm
Инв. бр. 1451/83
7. Црепуља **Рокци, Ивањица**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се са спољне стране завршава вертикалном кружном траком. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено са четири плитко урезана концентрична круга. Израђена је од непречишћене глине на ручном колу.
Димензије: висина 7,5 cm; пречник обода: 39 cm
Инв. бр. 1452/92
8. Црепуља **Горњи Васиљевићи, Ивањица**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини. Обод се на спољној страни завршава вертикалном кружном траком. Дно црепуље је са унутрашње стране украшено вертикалним урезима у виду три концентрична круга. Израђена је од непречишћене глине на ручном колу и украшена је дрвеним шиљком.
Димензије: висина: 7 cm; пречник обода: 39,5 cm
Инв. бр. 1453/82
9. Црепуља **Чачак, Чачак, око 1970. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач на средини и рубом. Коришћена је за печење хлеба на отвореном огњишту.
Димензије: висина: 6 cm; пречник руба 29 cm
Инв. бр. 1975/96
10. Црепуља **Чачак, Чачак, око 1970. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини и рубом. Око рупе са унутрашње стране црепуље ноктом су урезани вертикални зарези.
Димензије: висина 7,5 cm; пречник руба: 29 cm
Инв. бр. 1974/96
11. Црепуља **Чачак, Чачак, око 1970. године**
Кружног је облика, облог дна са рупом за жарач у средини и рубом. Око отвора, са размаком у виду пет концентричних кругова, урезани су краћи вертикални зарези изведени точкићем и ноктом.
Димензије: висина: 3,5 cm; пречник руба: 34,5 cm
Инв. бр. 1976/96

„После другог светског рата, када су почели да уносе штедњаке у сеоска домаћинства, у ужичком центру отпочели су да израђују суд типа таве – „округла” – „пекица” – за печење хлеба у пећници.”⁶ Осим црепуља, у збирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку на ручном колу израђене су две таве – „пржуље”, „пеце” или „пекице”.

**12. Тава, пржуља
(пекица)**

Вујетинци, Чачак, око 1960. године

Кружног облика, дубља посуда са разгрнутим ободом. Од дна до руба обода постављена је једна тракаста дршка. Израђена је од непречишћене глине на ручном колу. Коришћена је за печење меса на отвореном огњишту и на штедњаку.

Димензије: висина: 8 cm; пречник дна: 23 cm; пречник обода: 28 cm; дршка: 10 cm

Инв. бр. 573/74

**13. Пржуља
(„пеца”, „пека”)**

Вучковица, Лучани, око 1960. године

Дугуљаста посуда мало разгрнутог обода са левком на једној и дршком на другој, ужој страни. Израђена од непречишћене глине на ручном колу. Коришћена за печење меса у пекари или штедњаку.

Димензије: висина: 10 cm; пречник руба: 42 cm

Инв. бр. 556/68

Дубоки судови

„Ужички „лончари” некада су највише израђивали бокасте лонце без дршке, који су прихватани за усне. Бокови ових лонаца су слабо извијени.”⁷ Ужички центар је био познат по изради изузетно великих лонаца који су, осим за припрему хране на огњишту, коришћени и као ћупови за зимницу. Велики лонци су увек без дршки, мали су имали по једну, а после изобичавања огњишта почињу да се производе плићи лонци са две наспрамно постављене дршке, слични шерпи, за припрему хране на шпорету. На дну са спољне стране лонаца налази се печат радионице у којој су направљени.

У подзбирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку налази се 27 лонаца различитих величина и један бакрач за кување млека на отвореном огњишту, израђен на ручном колу. Овај бакрач је из Карана и припада војвођанској керамици (највећи центри за израду просте грнчарије налазе се у Бездану и Остојићеву). Поклон је снахе Синише Пауновића, Катарине Пауновић, која га је добила као поклон од пријатеља.

Према печатима на лонцима (крст у кругу, круг, два концентрична круга са крстом у мањем, круг са двоструким крстом, круг са крстом и четири тачке...) може се закључити да је већи број лонаца израђен у радионицама грнчара из Злакусе, чије је ознаке забележила Персида Томић.

6 | Персида Томић, н.д., 80.

7 | Исто, 26.

- 14. Лонац** **Горња Краварица, Лучани, око 1950. године**
Лонац је равног дна, јајоликог бока у горњем делу, кратког врата и разгрнутог обода у облику венца. Горњи део бока и раме украшени су урезаним косим и вертикалним зарезима у виду шест хоризонталних прстенова. Украшен је урезивањем. На дну се налази печет грнчарске радионице (крст у кругу).
Димензије: висина: 23 cm; обим бока: 77,5 cm; пречник венца: 22 cm
Инв. бр. 517/68
- 15. Лонац** **Вучковица, Лучани**
Лонац је равног дна, јајоликог бока и кратког врата који се разгрће у обод-венац. Лонац је у горњем делу бока украшен урезаним вертикалним цртицама у виду три хоризонтална прстена. Украшен је урезивањем зупчастим точићем. На дну суда се налази утиснут печат радионице (крст у кругу).
Димензије: висина: 20,5 cm; пречник отвора: 19 cm; обим бока: 72 cm
Инв. бр. 518/68
- 16. Лонац** **Вујетинци, Чачак, око 1950. године**
Лонац је равног дна, јајоликог бока и кратког врата који се разгрће у обод-венац. Лонац је у горњем делу бока украшен урезаним вертикалним цртицама у виду четири концентрична прстена. Украшен је урезивањем. Печат радионице на дну суда се слабо распознаје. Коришћен је за припремање хране на отвореном огњишту.
Димензије: висина: 24 cm; пречник дна: 12,5 cm; пречник венца: 20,5 cm; обим бока: 75 cm
Инв. бр. 523/74
- 17. Лонац** **Бели Камен, Лучани**
Лонац је равног дна, јајоликог бока и кратког врата који се разгрће у обод-венац. Бок је у горњем делу украшен урезаним косим цртицама и браздицама у виду седам концентричних прстенова. Украшаван је урезивањем и утискивањем бочним делом палца.
Димензије: висина: 39 cm; пречник дна: 19 cm; пречник венца: 33 cm; обим бока: 111,5 cm
Инв. бр. 525/68
- 18. Лонац** **Властелице, Лучани**
Лонац је равног дна, јајоликог бока и облог рамена које се сужава у кратак врат. Венац је разгрнут. Бок лонца је украшен са три налепљена обруча на којима су коси зарези, док су између њих таласасте линије. Овај орнамент изведен је и на рамену суда у шест вертикалних редова. Украшен је лепљењем трака и урезивањем.
Димензије: висина 31 cm; пречник дна: 19 cm; пречник венца: 23,5 cm; обим бока: 92,5cm
Инв. бр. 526/67
- 19. Лонац** **Без података**
Лонац је равног дна, јајоликог је облика и наглашеног бока у горњем делу. Обло раме се сужава у врат. Отвор лонца је разгрнутог, израженог венца. Бок је украшен вертикалним урезаним цртицама у виду четири концентрична круга и ужим налепљеним обручем украшеним косим

урезима. Рамене суда је украшено косим урезима. Украшен је лепљењем обруча и урезивањем.

Димензије: висина: 30,5 cm; пречник дна: 17,5 cm; пречник венца: 26 cm; обим бока: 95cm

Инв. бр. 527

20. Лонац

Краварица, Лучани, око 1950. године

Лонац је равног дна, јајолиог је облика и наглашеног бока у горњем делу. Облог је рамена које се сужава у краћи врат. Отвор се завршава разгнутим венцем. Бок и рамене суда су украшени урезаним вертикалним и косим цртицама постављеним у шест концентричних кругова и налепљеним тањим обручем који је украшен косим зарезима. Украшен је лепљењем трака од глине и урезивањем оштрим предметом. На дну се налази знак радионице: два концентрична круга са крстом у мањем од њих.

Димензије: висина: 26,5 cm; пречник дна: 15,5 cm; пречник венца: 23,5 cm; обим бока: 87,5cm

Инв. бр. 528/68

21. Лонац

Без података

Лонац је равног дна, јајолиог је облика наглашеног бока у горњем делу. Рамене суда се сужава у кратак обоа врат. Отвор лонца има веома разгнут венац. Бок је у горњем делу украшен урезаним косим цртицама у виду пет концентричних кругова и једним таласастим орнаментом. Рамене је испод врата украшено тањим обручем и косим зарезима. Украшен је урезивањем оштрим предметом и лепљењем тање траке. На дну је знак радионице: један круг.

Димензије: висина: 19,5 cm; пречник дна: 12 cm; пречник венца: 15 cm; обим бока: 60 cm

Инв. бр. 529

22. Лонац

Без података

Лонац има равно дно и лоптасти бок. Рамене суда се сужава у краћи врат. Отвор лонца има разгнут венац. Бок суда је украшен урезаним косим цртицама у виду четири концентрична круга. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом.

Димензије: висина: 18 cm; пречник дна: 12 cm; пречник венца: 17,5 cm; обим бока: 63 cm

Инв. бр. 530

23. Лонац

Негришори, Лучани, око 1950. године

Лонац је равног дна, бокаст, са две тракасте дршке које се спуштају од венца до бока суда. Облог је рамена које се сужава у врат. Отвор суда је разгнут према боку који је украшен вертикалним цртицама у виду три концентрична круга. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом.

Димензије: висина: 11 cm; пречник дна: 13 cm; пречник венца: 13,5 cm

Инв. бр. 536/76

24. Лонац

Равна Гора (Катићка), Ивањица, око 1960. године

Лонац је равног дна, бокаст, са две тракасте дршке које се спуштају од венца до горњег дела бока који је украшен урезаним цртицама у виду

три концентрична круга, док су дршке украшене плићим урезима који се зракасто шире. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом.

Димензије: висина: 19,5 cm; пречник дна: 19 cm; пречник венца: 18 cm
Инв. бр. 1534/83

25. Лонац

Бресница, Чачак, око 1950. године

Лонац је равног дна и бокастог је облика. Рамене судице се сужавају у врат. Отвор лонца има разгнут венац. Бок лонца је украшен косим урезима у виду два концентрична круга. Испод њих је круг са тачкастим мотивом, кратким зарезима и једва видљивом таласастом линијом. Украс је изведен оштрим предметом. На дну се налази знак радионице.

Димензије: висина: 18 cm; пречник дна: 12 cm; пречник венца: 18,5 cm; обим бока: 61,5 cm

Инв. бр. 1535/82

26. Лонац

Чечина-Остатија, Ивањица

Лонац је равног дна, бокаст, са разгнутим венцем. Украшен је на трбуху и горњем делу бока косим урезима у виду два концентрична круга. На дну се налази знак радионице.

Димензије: висина: 16,5 cm; пречник дна: 11 cm; пречник венца: 17,5 cm, обим бока: 52 cm

Инв. бр. 1539/82

27. Лонац

Котража, Лучани, око 1945. године

Лонац је равног дна, јајоликог је облика са наглашеним боком у горњем делу и једном тракастом дршком налепљеном вертикално од венца до бока. Облог је рамена које прелази у већи врат. Отвор судице је разгнут у већи венац. Украшен је у горњем делу бока и рамена косим урезима у виду четири концентрична круга. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом. На дну лонца се налази слабо видљив знак радионице.

Димензије: висина: 20cm; пречник дна: 16 cm; пречник венца: 19 cm

Инв. бр. 519/68

28. Лонац

Бели Камен, Лучани, око 1950. године

Лонац је равног дна, лоптастог је бока, са две наспрамно постављене тракасте дршке налепљене од венца до бока. Рамене је обло и сведено је у краћи врат који се завршава отвором са благо разгнутим венцем. Горњи део бока и рамене су украшени косим урезима изведеним у виду седам концентричних кругова. Дршке су украшене косим урезима постављеним зракасто. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом.

Димензије: висина: 23 cm; пречник дна: 21 cm; пречник венца: 21 cm; обим бока: 87 cm

Инв. бр. 520/68

29. Лонац

Бели Камен, Лучани, око 1950. године

Лонац је равног дна, бокастог трбуха и облог рамена које се завршава кратким вратом. Има две тракасте дршке наспрамно постављене и прилепљене од венца до бока. Отвор судице има благо разгнут венац. Лонац је на горњем делу бока, рамену и дршкама украшен

геометријским орнаментом изведеним косим, вертикалним и тала-састим урезивањем и утискивањем у виду пет концентричних кругова. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом и врхом палца.

Димензије: висина: 15 cm; пречник дна: 19 cm; пречник венца: 17 cm; обим бока: 69 cm

Инв. бр. 521/68

30. Лонац

Вујетинци, Чачак, око 1940. године

Лонац је равног дна, јајоликог бока и облог рамена које се сужава у врат. Има две тракасте дршке наспрамно постављене и прилепљене од венца до бока. Отвор суда има благо разгнута венац. Лонац је на горњем делу бока и рамена украшен косим урезима у виду три концентрична круга. На дну суда се налази утиснут печат радионице: крст у два концентрична круга. Украс је изведен урезивањем оштрим предметом.

Димензије: висина: 17 cm; пречник дна: 19,5 cm; пречник венца: 19,5 cm; обим бока: 79 cm

Инв. бр. 522/74

31. Лонац

Без података

Лонац је равног дна, лоптастог је бока и облог рамена које се завршава вратом. Отвор суда има благо разгнута венац и две тракасте дршке наспрамно постављене и прилепљене од венца до бока. Без украса је.

Димензије: висина: 19 cm; пречник дна: 21 cm; пречник венца: 20 cm

Инв. бр. 524

32. Поклопац за земљани лонац, Клећ, Ивањица

Поклопац је кружног облика. На средини издигнутог дела поклопца налази се полулучна ручица. Око дршке се налазе два концентрична круга у виду уреза, као и два мања круга. Коришћен је за поклапање земљаног лонца.

Димензије: пречник поклопца: 38,5 cm

Инв. бр. 1846/81

33. Лонац

Качулице, Чачак, око 1950. године

Лонац је равног дна, лоптастог бока и облог рамена које се завршава краћим вратом, а венац отвора је разгнут ка спољној страни суда. Трбух је украшен вертикалним и косим урезима распоређеним у пет редова и цик-цак орнаментом у једном реду.

Димензије: висина: 20 cm; пречник дна 22 cm; пречник венца 21 cm

Инв. бр. 464/76

34. Лонац

Чачак, око 1970. године

Лонац је равног дна, лоптастог бока и облог рамена које се завршава вратом са разгнутим венцем. Две тракасте дршке налепљене су од венца до бока. Горњи део бока украшен је вертикалним и косим урезима (изведени точкићем) у виду четири концентрична круга између којих је поље са цик-цак мотивом. Лонац има поклопац који око дугмета и горњом ивицом калоте има вертикалне урезе.

Димензије: висина: 19 cm; пречник дна: 17,5 cm.; пречник венца 14,5 cm; обим бока: 63 cm

Инв. бр. 1977/96

35. Лонац са поклопцем **Чачак, око 1970. године**
Лонац је равног дна, лоптастог бока и облог рамена које је сведено у врат са наглашеним равним венцем. Две тракасте дршке налепљене су од венца до бока. Горњи део бока украшен је вертикалним урезима (изведени точкићем) у виду шест прстена. Поклопац је купаст са дугметом на средини, а украшен је вертикалним урезима у виду четири концентрична круга.
Димензије: висина: 16 cm; пречник дна: 13 cm; пречник венца: 13 cm
Инв. бр. 1978/96
36. Лонац **Горња Горевница, Чачак, око 1950. године**
Лонац је равног дна, са наглашеним боком у горњем делу, кратког врата и разгнутаог венца. Бок је украшен урезаним вертикалним цртицама у виду пет концентричних кругова.
Димензије: висина: 28 cm; пречник дна: 17 cm; пречник венца: 26 cm; обим бока: 110 cm
Инв. бр. 1904/80
37. Лонац **Бељина, Чачак, око 1970. године**
Лонац је равног дна, наглашеног јајоликог бока у горњем делу и облог рамена сведеног у кратак врат са разгнутим венцем. У горњем делу бока украшен је урезаним хоризонталним линијама и тачкастим зарезима. На дну се налази печат (круг са двоструким крстом).
Димензије: висина: 26 cm; пречник дна: 15 cm; пречник венца: 23 cm; обим бока: 105 cm
Инв. бр. 1905/79
38. Лонац **Бељина, Чачак, око 1970. године**
Лонац је равног дна, наглашеног јајоликог бока у горњем делу и облог рамена које се сужава у кратак врат. Отвор суда је са прстенастим разгнутим венцем. Горњи део бока је украшен урезаним вертикалним цртицама у виду шест концентричних кругова, два шира појаса косих зареза и једним ужим обручем са косим зарезима. Две тракасте украшене дршке су залепљене од венца до бока. На дну суда је печат радионице (круг са крстом и четири тачке).
Димензије: висина: 29 cm; пречник дна: 17 cm; пречник венца: 24 cm; обим бока: 98 cm
Инв. бр. 1906/79
39. Лонац **Бресница, Чачак, око 1950. године**
Лонац је равног дна, наглашеног јајоликог бока у горњем делу и облог рамена сведеног у врат. Отвор суда је са прстенастим разгнутим венцем. Горњи део бока је украшен вертикалним урезима у виду пет концентричних кругова. Има једну ручку залепљену од венца до горњег дела бока, украшену хоризонталним урезима и утиснутим палцем на врху дршке.
Димензије: висина: 28 cm; пречник дна: 15 cm; пречник венца: 23 cm; обим бока: 85 cm
Инв. бр. 1907/82
40. Лонац **Међувршје, Чачак**
Равног је дна, бокастог трбуха и облог рамена из кога се разгрће обод-

венац. На лонцу су две тракасте дршке које се спуштају од венца до рамена.

Димензије: висина: 17 cm; пречник дна: 17 cm; пречник венца: 20 cm
Инв. бр. 1759/79

41. Бакрач

Каран, почетак 20. века

Равног је и ширег дна и бокастог трбуха у горњем делу. Венац је раван са два шпицаста испупчења на којима су кружни отвори кроз које је провучена метална дршка (врело). Украшен је испод венца једним концентричним кругом изведеним у виду мањих уреза. Коришћен је за кување млека на отвореном огњишту.

Димензије: висина: 15 cm; пречник дна: 12,5 cm; пречник венца: 18,8 cm

Инв. бр. 2138/03

Израда посуђа на ножном колу

Грнчарија ножног кола је углавном градска грнчарија. Највећи центри за израду производа на ножном колу развили су се у близини налазишта погодне глине. Најпознатији центри у Србији су Пирот, Бела Паланка, Зајечар, Неготин, Врање... У подзбирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку налази се углавном посуђе из пиротског центра, јер су грнчари из Пирота били и стално настањени у Чачку и Ивањици и ту су продавали своје производе.

Грнчарија израђена на ножном колу има савршеније облике и много више врста израђених производа. На ножном колу израђивани су судови за течност, припремање јела на ватри, држање хране, као и трпезно посуђе.

Ножно коло је савршеније од ручног. Састоји се од два котура спојена осовином. Некада се осовина обртала у удубљеној каменој подлози или обичној металној плочи, а данас на котрљајућем лежају, тзв. „кутлагеру”. Коло је било везано за радни сто („тезгу”) кожным каишем или лимом. Данас грнчар Владимир Ђирић из Чачка има и ножно коло које се покреће помоћу електричне енергије.⁸

Израда посуђа на ножном колу је компликованија од израде на ручном колу, јер грнчар прво мора да припреми глину, да је очисти и умеси. Раније се овај посао радио ручно (глина се месила рукама или се газила). Касније је овај посао олакшан индустријском машином за млевање глине. Грнчар Драгослав Стојковић из Ивањице је машину за пресовање земље набавио у Крагујевцу 1924. године.

Даљи процес израде производа сличан је као и на ручном колу. (сл. 7, 8 и 9) Пречишћеној глини за израду на ножном колу не додаје се ништа. За израду бокастих посуда користи се масна глина која је пластичнија од посне. Израђене посуде се пеку у посебно израђеним пећима. (сл. 10)

8 | Казивач Владимир Ђирић, грнчар из Чачка.

Испечено посуђе израђено на ножном колу најчешће је глеђосано. Глеђ је и украс и заштита посуђа од порозности. Неке врсте посуђа глеђошу се и споља и изнутра, док се друге глеђошу само по ободу или само по сиску. За то не постоји посебно правило, пошто употреба глеђи зависи од намене посуде.

Велика пажња придавана је и украшавању посуђа, посебно трпезног и свечарског. За пиротски центар карактеристичне су следеће технике украшавања: удубљивање (урезивањем, отискивањем палца), рељефни украси (израђивани руком или помоћу калупа), зграфито техника (суд се прелије енгобом која је обично светлија од подлоге, па се онда, када се суд осуши, енгоба скида шиљком или ноктом), украшавање бојом (сливањем боје из рога или будучета, украшавање прстом, четком, сливањем). Све ове технике украшавања имале су за циљ да предмет буде што лепши за око.

Каталог

У подзбирци керамичког посуђа Етнолошког одељења Народног музеја у Чачку налази се 107 комада посуђа израђеног на ножном колу (10 керамичких карлица, 5 чинија, 21 тањир, 9 чанака, 11 лончића, 5 шољица, 16 ћупова, 3 бокала, 3 ручке, 1 зејтињача, 3 тестије, 18 бардака и 1 пљоска).

Плитки судови

„Осим дрвених карлица, постоје и судови од глине који се такође употребљавају у производњи кајмака... У Шумадији се употребљавају чиније за сакупљање кајмака које су израђивали грнчари, пиротски мајстори.”⁹

У подзбирци керамичког посуђа налази се 10 керамичких карлица. Народни називи за ове посуде су „ћаса” и „карлица”. То су посуде уског дна и веома широког обода које на једном крају имају левку за изливање течности (млека).

42. Керамичка карлица, Пресека, Ивањица, око 1960. године

Карлица је уског равног дна, а бок се шири у правој косини и завршава се прстенастим ободом који са једне стране има левку. Коришћена је за разливање млека и сакупљање кајмака („кајмачење”). Израђена је од пречишћене глине на ножном колу и глеђосана је.

Димензије: висина: 9 cm; пречник дна: 15,5 cm; пречник руба: 33 cm

Инв. бр. 832/81

43. Керамичка карлица, Смиљевац, Ивањица, око 1960. године

Карлица је уског и равног дна, бок се шири у правој косини и завршава се ободом који има левку са једне стране. Унутрашњи део карлице украшен је белим концентричним круговима и таласастом линијом на боку. Коришћена је за разливање млека и сакупљање кајмака.

9 | Љиљана Ђертић, *Традиционални судови за млеко и млечне производе*, каталог, Етнографски музеј у Београду, Београд, 1980, 5.

Израђена је од пречишћене глине на ножном колу и глеђосана је зеленом бојом.

Димензије: висина: 11 cm; пречник дна: 17 cm; пречник рубца: 28 cm
Инв. бр. 833/81

44. Керамичка карлица

Милићевци, Чачак, око 1928. године

Карлица је уског дна са боком који се у правој косини шири и завршава ободом са прстенастим рубом и левком са једне стране. Унутрашњост карлице је украшена окер бојом у облику листова. Коришћена је за разливање млека. Израђена је од пречишћене глине на ножном колу. Глеђосана је изнутра и делимично споља.

Димензије: висина: 11 cm; пречник дна: 17,5 cm; пречник рубца: 36 cm
Инв. бр. 748/81

45. Керамичка карлица

Лиса, Ивањица, око 1950. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и завршава вертикалним ободом на коме је левка. Коришћена је за разливање млека. Изнутра је глеђосана жутом бојом.

Димензије: висина: 10 cm; пречник дна: 17 cm; пречник обода: 35 cm
Инв. бр. 1313/81

46. Керамичка карлица

Лиса, Ивањица, око 1950. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и завршава вертикалним ободом који има левку. Украшена је изнутра са девет концентричних кругова изведених белом бојом, док је на дну пет концентричних кругова оивчених цик-цак линијом.

Димензије: висина: 11 cm; пречник дна: 14,5 cm; пречник обода: 35 cm
Инв. бр. 1314/81

47. Керамичка карлица

Милићевци, Чачак, око 1930. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и тракастим ободом на коме је левка. Унутрашњост бока је украшена жутих листићима. Коришћена је за разливање млека.

Димензије: висина: 11 cm; пречник дна: 18 cm; пречник обода: 36 cm
Инв. бр. 1454/81

48. Керамичка карлица

Лиса, Ивањица, око 1948. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и тракастим ободом на коме је левка. Украшена је са унутрашње стране по дну са пет концентричних кругова оивчених таласастом линијом, док се на боку налази девет концентричних кругова беле боје. Коришћена је за разливање млека и скидање кајмака.

Димензије: висина: 11 cm; пречник дна: 14,5 cm; пречник обода: 35 cm
Инв. бр. 1455/81

49. Керамичка карлица

Прислоница, Чачак, око 1935. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и тракастим ободом на коме се налази левка. Украшена је са унутрашње стране по дну стилизованом розетом и таласастим орнаментом беле боје, док су на боку концентрични кругови пресечени вертикалним пругама и оивчени таласастом линијом која се пружа до обода.

КЕРАМИЧКО ПОСУЂЕ ИЗ ЕТНОЛОШКЕ ЗБИРКЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Димензије: висина: 13 cm; пречник дна: 17,5 cm; пречник обода: 43 cm
Инв. бр. 1456/82

- 50. Керамичка карлица** **Дљин, Лучани, око 1940. године**
Уског је дна са боком који се шири у правој косини, а завршава се вертикалним ободом на коме је левка. Украшена је белом бојом у виду концентричних кругова и једном таласастом линијом, исто као и на спољној страни обода.
Димензије: висина: 10,5 cm; пречник дна: 15,5 cm; пречник обода: 14,5 cm
Инв. бр. 1457/72

- 51. Керамичка карлица** **Крстац, Лучани, око 1960. године**
По облику је слична црепуљи, облог је дна, са појачаним рубом и левком. Коришћена је за разливање млека и скидање кајмака.
Димензије: висина: 10 cm; пречник руба: 38 cm
Инв. бр. 570/71

Чинија је посуда у којој се износило јело на сто. У народу је позната под именом „ћаса”. У подзбирци керамичког посуђа налази се 5 чинија. Глеђосане су изнутра, делимично споља и обично су украшене бојом.

- 52. Чинија** **Мочиоци, Ивањица, око 1950. године**
Уског је дна, док се бок шири у правој косини и завршава већим вертикалним ободом. Украшена је белом и мрком бојом у виду развијеног цвета између седам концентричних кругова.
Димензије: висина: 6 cm; пречник дна: 7 cm; пречник руба: 17,5 cm
Инв. бр. 830/50

- 53. Чинија** **Мочиоци, Ивањица, око 1950. године**
Уског је дна, док се бок шири у правој косини и завршава већим вертикалним ободом. Коришћена је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 6,5 cm; пречник дна: 7,5 cm
Инв. бр. 831/50

- 54. Чинија** **Мочиоци, Ивањица, око 1960. године**
Чинија је равног дна одакле се бокасто шири. Нема обод. Украшена је по дну неправилно нанетом окер, мрком и зеленом бојом. Глеђосана је изнутра и делимично споља. Коришћена је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 7 cm; пречник дна: 8 cm
Инв. бр. 834/81

- 55. Чинија** **Горњи Милановац, почетак 20. века**
Већег је равног дна одакле се шири у мањи бок. Без обода је, са валовитом ивицом. Дно чиније је украшено цветним орнаментом зелене, плаве и мрке боје, док су на боковима још три слична мања орнаментна. Споља је офарбана светлозеленом бојом по којој су неправилно наносене мрка и окер боја. Коришћена је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 7,5 cm; пречник дна: 13 cm; пречник отвора: 19 cm
Инв. бр. 1546/84

56. Чинија

Без података

Равног је мањег дна одакле се шири у обли бок и завршава равним рубом. Украшена је са унутрашње стране при дну са по три неправилне туфне нанете прстом у тамнобраон, окер и зеленој боји. Коришћена је за изношење хране на сто.

Димензије: висина: 8 cm; пречник дна: 9 cm; пречник отвора: 19,5 cm

Инв. бр. 2879/08

Тањир је посуда која се користи за послуживање хране за столом и спада у трпезно посуђе које је обавезно украшавано. Постоје две врсте тањира: они чији се бок шири у правој косини и завршава прстенастим рубом и они чији је венац хоризонталан. Израђени су од полупречишћене глине и обавезно су глеђосани изнутра. Украшавани су различитим техникама. Најчешћи украси су концентрични кругови или спирале у боји, цветни мотиви или мотиви настали сливањем боје и отискивањем боје прстом.

У оквиру подзбирке керамичког посуђа налази се 21 тањир.

57. Тањир

Шареник, Ивањица, око 1965. године

Тањир је уског дна које се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је са унутрашње стране са седам прстенастих кругова између којих су на три места по два вертикална намаза изведена прстом. На средини дна је зракасти мотив. По рубу је, белом бојом, изведен таласасти мотив.

Димензије: висина: 3,5 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник руба: 15cm

Инв. бр. 829/81

58. Тањир

Вујетинци, Чачак

Тањир је уског дна које се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је жутом бојом у више вертикалних црта.

Димензије: висина: 5 cm; пречник дна: 7,5 cm; пречник руба: 15,5 cm

Инв. бр. 565/74

59. Тањир

Вујетинци, Чачак

Тањир је уског дна са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Тањир је жуте боје.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 7,5 cm; пречник руба: 16 cm

Инв. бр. 564/74

60. Тањир

Вујетинци, Чачак, 1974. година

Уског је дна, са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је жутом бојом у виду концентричних кругова, таласастих линија и двома туфнама између којих је мотив. По рубу је изведен таласасти орнамент.

Димензије: висина: 5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник руба: 16 cm

Инв. бр. 563/74

61. Тањир

Вујетинци, Чачак, око 1950. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је са унутрашње стране већим бројем концентричних кругова, вертикалних црта, хоризонталних линија

и на средини дна већом туфном жуте боје. На спољној страни рубца изведен је таласasti орнамент.

Димензије: висина: 5,5 cm; пречник дна: 6,5 cm; пречник рубца: 15 cm
Инв. бр. 562/74

62. Тањир

Вујетинци, Чачак, око 1950. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је са унутрашње стране концентричним круговима жуте боје и већом жутом туфном на средини дна. На спољној страни рубца изведен је таласasti орнамент.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник рубца: 16,5 cm
Инв. бр. 561/74

63. Тањир

Вујетинци, Чачак, око 1950. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и прстенастим рубом који се повија према унутрашњем делу тањира. Украшен је жутом бојом у виду пет концентричних кругова и једном жутом туфном на средини дна.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник рубца: 16 cm
Инв. бр. 560/74

64. Тањир

Котража, Лучани, око 1968. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и прстенастим рубом који се повија према унутрашњем делу тањира. Тањир је жућкасте боје, украшен је жутиим концентричним круговима и цик-цак линијом.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник рубца: 15 cm
Инв. бр. 559/68

65. Тањир

Горњи Дубац, Лучани, око 1960. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Тањир је жуте боје и украшен је зеленим туфнама.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник рубца: 15,5 cm
Инв. бр. 557/67

66. Тањир

Шареник, Ивањица, око 1965. године

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је са пет концентричних кругова беле боје и једним меандрастим мотивом по рубу тањира.

Димензије: висина: 3,5 cm; пречник дна: 7,5 cm; пречник рубца: 14,5 cm
Инв. бр. 1575/81

67. Тањир

Вујетинци, Чачак

Уског је прстенастог дна са боком који се шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Украшен је са четири концентрична круга, тачком на средини дна и таласастом шаром по рубу у белој боји.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 9,4 cm; пречник рубца: 15 cm
Инв. бр. 1763/82

68. Тањир

Љубић, Чачак, око 1970. године

Уског је прстенастог дна, док се бок шири у правој косини и завршава

прстенастим рубом. Украшен је изнутра и по рубу четворокраким орнаментом, са више концентричних кругова и меандаром беле боје.
Димензије: висина: 5 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник руба: 16 cm
Инв. бр. 1764/92

69. Тањир

Љубић, Чачак, око 1970. године

Уског је прстенастог дна, док се бок шири у правој косини и завршава прстенастим рубом. Основна боја тањира је бела. Украшен је концентричним круговима, таласастим и тачкастим мотивима црне и бордо боје.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник руба: 14,8 cm
Инв. бр. 1765/92

70. Тањир

Горњи Дубац, Лучани

Уског је дна са боком који се шири у правој косини и венцем који је постављен хоризонтално. Украшен је хоризонталним и вертикалним линијама црвене боје, а четком је офарбан у жуту боју.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник отвора: 17 cm
Инв. бр. 558/67

71. Тањир

Вујетинци, Чачак

Уског је дна и бокастог облика са таласастим венцем који је постављен хоризонтално. Офарбан је жутом бојом и украшен шарама неправилног облика зелене и браон боје.

Димензије: висина: 5,5 cm; пречник дна: 7,5 cm; пречник отвора: 18 cm
Инв. бр. 566/74

72. Тањир

Бресница, Чачак, око 1960. године

Ужг је дна које је са спољашње стране равно, док је са унутрашње стране благо заобљено. Бок се шири у правој косини и оштро се прелама у хоризонтални венац. Тањир је офарбан белом бојом и украшен са пет гранчица (две на дну и три на венцу) у зеленој и окер боји.

Димензије: висина: 4 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник руба: 13 cm
Инв. бр. 1543/82

73. Тањир

Без података

Равног је и ужг дна, одакле се бок шири у правој косини ка рубу који је прстенаст, неправилног облика и који је повијен ка унутра. Украшен је са унутрашње стране са пет концентричних кругова и једном неправилном таласастом линијом жуте боје. Руб је украшен једном жутом таласастом линијом и оштећен је на неколико места.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8,3 cm; пречник руба: 16 cm
Инв. бр. 2875/08

74. Тањир

Без података

Равног је и прстенастог дна, одакле се бок шири у правој косини ка прстенастом рубу благо повијеном унутра. Окер је боје и украшен је са унутрашње стране са пет концентричних кругова жуте боје око којих је једна таласаста линија. На самом дну, са унутрашње стране, отиснута је прстом већа тачка жуте боје. По рубу је украшен једном таласастом линијом жуте боје.

Димензије: висина: 5,5 cm; пречник дна: 9 cm; пречник рубца: 17,5 cm
Инв. бр. 2874/08

75. Тањир

Без података

Равног је и ужег дна, одакле се бок шири у правој косини до прстенастог и благо разгнута рубца. Окер је боје, украшен по унутрашњем делу са пет концентричних кругова и розетом око њих. На самом дну тањира је, са унутрашње стране, прстом отиснута већа жута тачка. Коришћен је за послуживање хране за столом.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8,7 cm; пречник рубца: 16 cm
Инв. бр. 2873/08

76. Тањир

Без података

Равног је и уског дна, одакле се бок шири у правој косини ка прстенастом рубцу благо повијеном ка унутрашњости суда. Обојен је светложутом бојом и украшен са пет концентричних кругова тамнозелене боје испрекиданих потезима три прста на пет места. На дну тањира је прстом изведена већа зелена тачка из које су извучени краци у виду цвета.

Димензије: висина: 5,5 cm; пречник дна: 9,5 cm; пречник рубца: 17,5 cm
Инв. бр. 2872/08

77. Тањир

Без података

Уског је и равног дна, одакле се бок шири у правој косини ка прстенастом рубцу благо повијеном ка унутрашњости тањира. Обојен је жутом бојом.

Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник рубца: 16,5 cm
Инв. бр. 2871/08

Чанак или ћаса, како се још назива, мања је дубља посуда коришћена за изношење хране на сто, али и за ношење хране. Од дна се шири у правој косини и завршава се ширим вертикално постављеним ободом. Израђен је на ножном колу од масне пречишћене глине, глеђосан је изнутра и делимично споља. Као и тањира, доста је украшаван различитим техникама. У подзбирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку налази се 9 чанака.

78. Чанак

Вујетинци, Чачак

Ужег је прстенастог дна са боком који се шири у правој косини и завршава ширим ободом. Коришћен је за изношење хране на сто.

Димензије: висина: 8 cm; пречник дна: 9,3 cm; пречник обода: 17,5 cm
Инв. бр. 1762/82

79. Чанак

Бресница, Чачак, око 1960. године

Ужег је равног дна чији се бок шири и завршава ободом. Украшен је на боку са четири концентрична круга, по ободу меандрастим мотивом и на средини дна белом тачком. Чанак је коришћен за изношење хране на сто.

Димензије: висина: 4 cm; пречник дна: 9 cm; пречник отвора: 16 cm
Инв. бр. 1540/60

- 80. Чанак** **Бресница, Чачак, око 1960. године**
Ужег је равнoг дна чији се бок шири у правој косини и завршава вертикалним ободом. Украшен је на боку са три орнамента у виду гранчица са по три листа и белом тачком на средини дна. Обод је обојен белом линијом, а са спољне стране има меандрасти орнамент. Коришћен је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 4,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник отвора: 15,5 cm
Инв. бр. 1541/82
- 81. Чанак** **Бресница, Чачак, око 1960. године**
Ужег је равнoг дна са боком који се шири у правој косини и завршава ваљкастим ободом. Украшена је спиралним орнаментом на дну и концентричним круговима на боку који су пресечени са девет јајастих наноса беле боје. На ободу се налази меандраста бела линија. Коришћен је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 4 cm; пречник дна: 9,5 cm; пречник отвора: 14,5 cm
Инв. бр. 1542/82
- 82. Чанак** **Рошци, Чачак, око 1970. године**
Ужег је дна које је мало удубљено, док се бок шири у правој косини и завршава високим ободом. Украшен је цветним орнаментом са шест латица око кога се налазе пет концентричних кругова и једна цик-цак линија беле боје. На спољашњој страни бока је белом бојом изведен геометријски орнамент. Коришћена је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 7,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник отвора: 17 cm
Инв. бр. 1544/80
- 83. Чанак** **Рошци, Чачак, око 1970. године**
Ужег је и благо удубљеног дна које се наставља у бок, шири у правој косини и завршава високим ободом. Украшен је изнутра већим бројем тачака неправилног облика у белој боји. Обод је офарбан белом бојом, а са спољашње стране се налазе три цветна орнамента (три листића са гранчицама). Коришћен је за изношење хране на сто.
Димензије: висина: 7,5 cm; пречник дна: 8 cm; пречник отвора: 16,5 cm
Инв. бр. 1545/80
- 84. Чанак** **Без података**
Равног је и ужег дна одакле се бок шири ка рубу у правој косини и завршава вертикалним ширим ободом. Унутрашњост је украшена неправилним туфнама тамнозелене боје и по ободу неправилним сливањима у истој боји.
Димензије: висина: 6,5 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник отвора: 16 cm
Инв. бр. 2876/08
- 85. Чанак** **Без података**
Равног је и уског дна одакле се бок шири у правој косини и завршава вертикалним ободом. Унутрашњи део и обод тањира украшени су неправилним наносима тамније жуте боје у виду сливања.
Димензије: висина: 7 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник обода: 16,5 cm
Инв. бр. 2877/08

се спушта од венца до доњег дела бока. Украшен је са три урезане хоризонталне линије и бојен је зеленом бојом.

Димензије: висина: 5 cm; пречник дна: 4 cm; пречник венца: 5 cm

Инв. бр. 546/68

92. Лонче

Без података

Равног је дна, ваљкастог бока и облог рамена које се завршава разгнутим венцем. Украшен је белом бојом са више хоризонталних линија и једном таласастом линијом на рамену суда.

Димензије: висина: 12 cm; пречник дна: 9,5 cm; пречник отвора: 8,5 cm

Инв. бр. 554

93. Лонче

Горњи Милановац, око 1920. године

Прстенастог је дна, бокасто је, са разгнутим венцем на коме је са једне стране извучен изливак-левак. Тракаста дршка се спушта од венца до средине трбуха.

Димензије: висина: 8 cm; пречник дна: 8 cm; пречник венца: 10,5 cm

Инв. бр. 1760/84

94. Лонче

Лудошко Језеро, Суботица

Прстенастог је дна, бокасто је и завршава се разгнутим венцем. Тракаста дршка се спушта од венца до горњег дела трбуха. Украшен је у виду неправилних орнамената обојених жутом, зеленом и браон бојом.

Димензије: висина: 22,7 cm; пречник дна: 11,6 cm; пречник венца: 11 cm

Инв. бр. 2070/03

95. Лонче

Сремски Карловци, почетак 20. века

Прстенастог је дна, бокасто је и завршава се разгнутим венцем. Тракаста дршка се спушта од венца до бока. Жуте је боје и украшено је разнобојним неправилним шарама.

Димензије: висина: 20,3 cm; пречник дна: 9,6 cm; пречник венца: 11 cm

Инв. бр. 2071/03

96. Лонче

Јагодина, око 1940. године

Равног је дна, бокасто је и завршава се разгнутим венцем на коме је са једне стране извучен изливак-левак. Тракаста дршка спушта се од венца до бока. Обојен је браон бојом.

Димензије: висина: 9 cm; пречник дна: 6 cm; пречник отвора: 6,5 cm

Инв. бр. 2073/03

97. Лонче

Јагодина, око 1950. године

Равног је и прстенастог дна. Трбух је у доњем делу бокаст и лагано се сужава у врат из кога се шири прстенаст отвор. Од врата до бока се налази овална ручка. Бојено је жутом бојом и украшено неправилним шарама у црној, зеленој и браон боји.

Димензије: висина: 19,6 cm; пречник дна: 9,6 cm; пречник отвора: 11 cm

Инв. бр. 2383/05

У подзбирци керамичког посуђа налази се и 5 шољица за кафу. Израђене су од пречишћене глине и доста украшене углавном меандрастим мотивима. Коришћене су за пијење кафе.

- 98. Шољица** **Парменац, Чачак**
Равног је дна, извијеног трбуха и завршава се равним ободом који је шири од дна. Благо издужена ручка спушта се од средине трбуха до дна. Обојена је зелено-смеђом бојом.
Димензије: висина: 3,5 cm; пречник дна: 3 cm; пречник обода: 4,5 cm
Инв. бр. 1536/79
- 99. Шољица** **Парменац, Чачак**
Равног је дна, извијеног трбуха и завршава се равним ободом који је шири од дна. Има једну ручку која се спушта од обода до дна. Обојена је у браон и жуту боју.
Димензије: висина: 4 cm; пречник дна: 3,5 cm; пречник обода: 5cm
Инв. бр. 1537/79
- 100. Три шољице** **Бресница, Чачак**
Три идентичне шољице равног дна и ваљкастог трбуха. Све три су при врху сужене. Имају по једну тракасту дршку која се спушта од обода до дна. Украшене су по средини трбуха једном вијугавом шаром кружног облика црне боје и белим венчићима око руба и дна.
Димензије: висина: 4 cm; пречник дна: 3 cm; пречник обода: 5 cm
Инв. бр. 1550/82
- 101. Шољица** **Шареник, Ивањица, око 1965. године**
Равног је дна, извијеног трбуха и завршава се равним ободом који је шири од дна. Има ручицу која је налепљена од руба до дна шољице. Украшена је белом и зеленом бојом у меандрастом орнаменту.
Димензије: висина: 4 cm; пречник дна: 3 cm; пречник руба: 5 cm
Инв. бр. 1573/81
- 102. Шољица** **Шареник, Ивањица, око 1965. године**
Равног је дна, извијеног трбуха и завршава се ободом који је шири од дна. Има ручицу која је налепљена од руба и која се спушта до дна. Украшена је белом и црном бојом у меандрастом орнаменту.
Димензије: висина: 4 cm; пречник руба: 4,5 cm
Инв. бр. 1574/81

Дубоки судови са вратом

У подзбирци керамичког посуђа Народног музеја Чачак налази се 16 ћупова. Ћупови су посуде сличне лонцима и коришћени су за остављање зимнице и хране. Има их различитих величина (од сасвим малих до запремине од 100 литара). Израђени су од пречишћене глине и глеђосани су и изнутра и споља. Велики ћупови за оставу зрнасте хране се најчешће не глеђошу. Украшавају се бојењем, сливањем боје (од дна ка врху суда) и вегетабилним

орнаментима, као и додавањем обручева глине који су уједно и украс и ојачање суда (Инв.бр.1814/81). Мали ћупови најчешће имају две наспрамно постављене дршке, док се на велике ћупове дршке не постављају, јер не могу да издрже тежину суда.

- 103. Ћуп** **Бресница, Чачак, око 1965. године**
Равног је дна, ваљкаст је, кратког је врата и разгранутог венца. Са обе стране суда су налепљене дршке (ушке) од рамена према боку суда. Украшен је у доњем делу са две хоризонталне линије постављене у облику два концентрична круга и са три таласасте линије (две у доњем делу и једна између рамена и венца суда). Са предње и задње стране суда налази се по један мотив у облику три листа. Све шаре су изведене белом бојом.
Димензије: висина: 27 cm; пречник дна: 13 cm; пречник отвора: 14 cm
Инв. бр. 1538/82
- 104. Ћуп** **Брусница, Горњи Милановац, око 1950. године**
Равног је дна, ваљкаст је и са усеком испод венца који је разгранут. Две дршке су постављене од рамена до бока. Коришћен је за остављање туршије.
Димензије: висина: 29,5 cm; пречник дна: 12,5 cm; пречник отвора: 14,5 cm
Инв. бр. 1746/84
- 105. Ћуп** **без података**
Прстенастог је дна, ваљкаст је и са вратом из кога се развија разгранут венац. Две тракасте дршке су постављене од венца до бока суда. Коришћен је за остављање туршије или пекмеза.
Димензије: висина: 28 cm; пречник дна: 11 cm; пречник венца: 14 cm
Инв. бр. 1761
- 106. Ћуп** **Бечањ, Чачак,****
Равног је дна, бокастог трбуха и разгранутог венца, без ручки. Украшен је са три концентрична круга израђена у виду зареза, као и већим бројем тачкастих уреза постављених паралелно у односу на концентричне кругове у виду зареза.
Има натпис „П. Марић – Бечањ” и „М. П. Петко”. Направио га је Петар Марић из Бечња.
Димензије: висина: 44 cm; пречник дна: 25 cm; пречник отвора: 44 cm
Инв. бр. 1816/82
- 107. Ћуп** **Прислоница, Чачак, око 1935. године**
Равног је дна, ваљкаст је и има разгранут венац са ручкама постављеним од рамена ка боку. Офарбан је зеленом бојом и украшен са четири концентрична круга изведена у виду хоризонталних зареза. Коришћен је за остављање паприке.
Димензије: висина: 45 cm; пречник дна: 18 cm; пречник отвора: 70 cm
Инв. бр. 1815/82
- 108. Ћуп** **Доња Трепча, Чачак, око 1940. године**
Равног је дна, ваљкастог облика и разгранутог венца. Има две ручке

- постављене од рамена ка боку. На ђуп је постављено пет обруча у виду концентричних кругова на приближно једнаком одстојању. Три обруча су у виду већих кругова изведених утискивањем палца по траци обруча, док су друга два у виду косих зареза. Коришћен је за остављање паприке.
Димензије: висина: 51,5 cm; пречник дна: 19 cm; пречник отвора: 23 cm
Инв. бр. 1814/81
- 109. Вуп** **Вујетинци, Чачак**
Равног је дна, ваљкастог облика и разгрнутог венца са две налепљене тракасте дршке. Украшен је по боку жутом и зеленом бојом. Коришћен је за држање сира.
Димензије: висина: 21,5 cm; пречник дна: 13,5 cm; пречник венца: 12 cm
Инв. бр. 532/74
- 110. Вуп** **Милићевци, Чачак**
Равног је дна, ваљкастог облика, са суженим и равним венцем. Две дршке су постављене од врата до бока лонца. Коришћен је за остављање зимнице.
Димензије: висина: 30 cm; пречник отвора: 16 cm
Инв. бр. 727/81
- 111. Вуп** **Без података**
Равног је дна и ваљкастог бока благо проширеног према рамену које је оштро сведено. Врат је веома кратак. Венац је прстенаст и разгрнут према рамену. Украшен је по целој површини у виду таласастих, хоризонталних и вертикалних, линија беле боје. Коришћен је за држање киселог млека.
Димензије: висина: 21 cm; пречник дна: 12 cm; пречник венца: 13,5 cm
Инв. бр. 531
- 112. Вуп** **Брадарце, Алексинач, крај 19. века**
Прстенастог је дна, бокастог трбуха, наглашеног рамена и сужава се у врат. Венац је разгрнут и од њега се спуштају две тракасте ручке према боку. Обојен је зеленом бојом и украшен са четири обруча у виду концентричних кругова зупчастог орнамента.
Димензије: висина: 24,5 cm; пречник дна: 10,2 cm; пречник отвора: 14,5 cm
Инв. бр. 2072/03
- 113. Вуп** **Чачак, 1957. година**
Прстенастог је дна, бокастог је облика и облог рамена које се сужава у висок врат са разгрнутим венцем. Има две тракасте дршке које су постављене од средине врата до бока. Направио га је Тихомир Ђирић, грнчар из Чачка, 1957. године.
Димензије: висина: 19,5 cm; пречник дна: 10 cm; пречник отвора: 11,5 cm
Инв. бр. 553
- 114. Вуп** **Бели Камен, Лучани, око 1940. године**
Прстенастог је дна, бокастог трбуха и облог рамена које се сужава у висок врат и разгрнут венац. Две тракасте дршке спуштају се од врата

до рамена суда. Украшен је вертикалним пругицама у зеленој и белој боји. Коришћен је за држање сира и сурутке.

Димензије: висина: 13,5 cm; пречник дна: 5,5 cm; пречник венца: 9 cm
Инв. бр. 541/68

115. Ђуп

Чачак

Прстенастог је дна, бокастог трбуха и облог рамена које се сужава у врат. Венац је разгнут, а две тракасте дршке спуштају се од врата до бока суда. Обојен је зеленом бојом.

Димензије: висина: 15 cm; пречник дна: 7,5 cm; пречник венца: 10,5 cm

Инв. бр. 540/70

116. Ђуп

Јагодина, крај 19. века

Равног је дна, бокастог трбуха и сужава се у врат са разгнутим венцем. Две тракасте ручке иду од венца до бока. Доњи део ђупа је бојен браон, а горњи и ручке зеленом бојом.

Димензије: висина: 35 cm; пречник дна: 13,5 cm; пречник венца: 25,5 cm

Инв. бр. 2237/03

117. Ђуп

Крагујевац, око 1950. године

Равног је дна, издуженог бока и високог врата који се завршава равним и извијеним прстенастим отвором. Има две дршке постављене од средине бока до средине врата. Коришћен је за чување зимнице.

Димензије: висина: 17 cm; пречник дна: 8 cm

Инв. бр. 2368/98

118. Ђуп

Без података

Равног је дна, бокастог трбуха и дужег врата са благо разгнутим венцем. Две тракасте дршке налепљене су од почетка врата до средине трбуха. Украшен је са спољне стране неправилним светлозеленим вертикалним линијама техником сливања боје (од врха до дна). Коришћен је за оставу хране и зимнице.

Димензије: висина: 20 cm; пречник дна: 13 cm; пречник отвора: 13,5 cm; обим бока: 55,5 cm

Инв. бр. 2880/08

У подзбирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку налазе се 3 бокала.

Сва три су са дужим вратом и наглашеним левком-изливком и са по једном налепљеном дршком. Најчешће су глеђосани споља. Карактеристични су за војвођанску керамику док се у овим крајевима слабо коришћени. Служили су за држање вина и воде. Богато су украшавани бојом, рељефним орнаментима и резима.

119. Бокал

Горња Горевница, Чачак, око 1950. године

Прстенастог је дна са наглашеним боком у доњем делу који се сужава у врат из кога су извучени венац и изливак-левак. Тракаста дршка је налепљена испод венца. Украшен је налепљеним цветним мотивом

КЕРАМИЧКО ПОСУЂЕ ИЗ ЕТНОЛОШКЕ ЗБИРКЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

(цвет и два листа) испод изливка и са четири концентрична круга у виду уреза на боку суда.

Димензије: висина: 19 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник отвора: 12 cm
Инв. бр. 1804/80

120. Бокал

Парменац, Чачак

Равног је дна и овалног трбуха који се сужава у врат са разгнутим венцем и извученим већим изливком. Тракаста дршка се пружа од врата до трбуха. Обојен је зелено-смеђом бојом. Коришћен је за држање воде и вина.

Димензије: висина: 21 cm; пречник дна: 10 cm; пречник отвора: 10,5 cm
Инв. бр. 1547/79

121. Бокал

Крагујевац, око 1950. године

Уског је дна, развијеног бока и високог врата на коме је шири отвор са већим изливком. Дршка иде од средине бока до испод отвора. Коришћен је за држање вина.

Димензије: висина: 20 cm; пречник дна: 7,5 cm
Инв. бр. 2369/98

У подзбирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку налазе се 3 ручке и једна зејтињача. Ручка или котлајка је посуда карактеристична за пиротски центар. Одликује је полукружна дршка која је постављена изнад отвора-венца. Глеђосана је изнутра и споља и украшавана бојом и урезивањем. Коришћена је за ношење чорбасте хране, млека и млечних производа радницима у поље.

У подзбирци се налази и једна зејтињача, крушкастог бока и високог врата са прстенастим венцем. Израђена је од пречишћене глине и глеђосана споља. Коришћена је за држање зејтина. Зејтињаче су потиснуле стаклене боце које су лакше за одржавање.

122. Ручка

Вујетинци, Чачак

Прстенастог је дна и бокастог трбуха, а изнад венца је полукружна дршка. Украшена је на боку белом и зеленом бојом и плитким урезима у два хоризонтална реда.

Димензије: висина: 17 cm; пречник дна: 10 cm; пречник отвора: 12 cm
Инв. бр. 551/74

123. Ручка

Бели Камен, Лучани

Прстенастог је дна и јајоликог бока са полукружном дршком изнад венца. На венцу је извучен мали изливак. Обојена је белом и зеленом бојом.

Димензије: висина: 19,5 cm; пречник дна: 11 cm; пречник отвора: 13 cm
Инв. бр. 55268

124. Ручка

Мочиоци, Ивањица, око 1960. године

Ваљкастог је бока, са усеком испод руба и дршком изнад руба. Украшена је намазом беле боје у облику дванаест вертикалних пруга.

Димензије: висина: 26 cm; пречник дна: 9,5 cm; пречник отвора: 13,5 cm

Инв. бр. 835/85

125. Зејтињача

Крагујевац, око 1950. године

Равног је дна, крушкастог бока и са прстенастим грлићем.

Димензије: висина: 18 cm; пречник дна: 8 cm; обим бока: 39 cm

Инв. бр. 2367

Дубоки судови са грлићем

У подбирци керамичког посуђа Народног музеја у Чачку налазе се 3 тестије. Тестија је суд за држање воде. Направљена је од пречишћене глине, глеђосана споља и по грлићу, али не и са унутрашње стране (да би се одржала температура воде). Сва три примерака су из новијег периода. Карактеристично је за ове посуде и постојање сиска, мада могу бити и без њега. Према положају сиска, који је окренут нагоре код све три посуде, може се закључити да ове тестије припадају пиротској грнчарији, као уосталом и већина судова израђеног на ножном колу у овој подбирци. Украшене су бојом, урезивањем и вегетабилним мотивима.

126. Тестија

Чачак, око 1960. године

Уског је дна, бокастог облика и са високим грлићем који је прстенасто проширен на месту где се спаја са дршком на којој је изливак-сисак. Украшен је зеленом и белом бојом у виду цветних гранчица и две шире штрафтице. Коришћена је за ношење и чување воде.

Димензије: висина: 19,5 cm; пречник дна: 7 cm; обим бока: 42 cm

Инв. бр. 725/81

127. Тестија

Без података

Прстенастог је дна, јајоликог бока са јабуком на дужем врату и сиском на благо извијеној тракастој дршци. Украшена је на рамену са три гранчице са по три листа у жутој и зеленој боји и са две хоризонталне и једном таласастом линијом. Дршка је украшена зеленим тачкастим мотивом у четири реда.

Димензије: висина: 28 cm; пречник дна: 9,5 cm; обим бока: 55,5 cm

Инв. бр. 555

128. Тестија

Без података

Прстенастог је дна и бокастог трбуха. Врат је издужен и спојен са тракастом дршком на којој је сисак. Украшена је на боку ребрастим урезима и наносима беле и мрке боје неправилног облика. Коришћена је за ношење и држање воде.

Димензије: висина: 20,5 cm; пречник дна: 7 cm; пречник отвора: 3 cm

Инв. бр. 550

У подбирци керамичког посуђа налази се 18 бардака. Бардаци су посуде коришћене искључиво за држање ракије. Разумљиво је да се у подбирци,

- 133. Бардак** **Чечина, Ивањица, око 1960. године**
Равног је дна, бокастог облика, а дршка, грлић и сисак су из једног комада. Обојен је белом бојом у облику четири сузаста намаза.
Димензије: висина: 23 cm; пречник дна: 7,5 cm; пречник отвора: 5,5 cm
Инв. бр. 836/82
- 134. Бардак** **Смиљевац, Ивањица, око 1960. године**
Дно је са прстенастом стопом, бокастог је облика, а грлић, дршка и сисак су спојени. Украшен је белим таласастим орнаментом у горњем делу бока. Коришћен је за држање ракије.
Димензије: висина: 23 cm; пречник дна: 7 cm; обим бока: 50,5 cm
Инв. бр. 837/82
- 135. Бардак** **Доња Горевница, Чачак, 1928. година**
Равног је дна, бокастог је облика, а грлић, дршка и сисак су спојени. Украшен је на боку са два урезана симетрична спирална орнамента комбинована са цик-цак орнаментом у три круга. На сиску је урезана једноставна гранчица.
Димензије: висина: 26,5 cm; пречник дна: 9,5 cm; обим бока: 55 cm
Инв. бр. 958/83
- 136. Бардак** **Горњи Милановац**
Прстенастог је дна и високог бока, а грлић, сисак и дршка су спојени. На боковима је изведен геометријски орнамент у облику спирале, док је на сиску и испод њега изведена гранчица са два жира.
Димензије: висина: 31 cm; пречник дна: 10,5 cm; обим бока: 59 cm
Инв. бр. 1548/84
- 137. Бардак** **Бресница, Чачак, 1921. година**
Равног је дна, бокастог облика, а грлић, дршка и сисак су спојени. Украшен је на боковима линијама у облику концентричних кругова. Испод сиска са леве и десне стране налази се једна пераста гранчица. Украси су изведени плитким урезима.
Димензије: висина: 21 cm; пречник дна: 7,5 cm; обим бока: 47 cm
Инв. бр. 1549/82
- 138. Бардак** **Луке, Ивањица, око 1920. године**
Прстенастог је дна, бокастог облика, а грлић, дршка и сисак су спојени. Обојен је у мрку боју и украшен на сиску са три бобице. Испод сиска су налепљена три листа и један цветић, а на бочним странама налепљен је цветни орнамент (гранчица, два листа и један цвет).
Димензије: висина: 25 cm; пречник дна: 9,5 cm
Инв. бр. 1572/81
- 139. Бардак** **Ђуприја, око 1950. године**
Равног је дна са стопом и бокастог трбуха из кога се издвајају ручка, грлић и сисак који се у горњем делу међусобно спајају. Обојен је у браон боју.
Димензије: висина: 20,5 cm; пречник дна: 7 cm; пречник отвора: 4 cm
Инв. бр. 2068/03

- 140. Бардак** **Ђуприја, око 1950. године**
Прстенастог је дна и бокастог трбуха из кога се издвајају ручка, грлић и сисак који су у горњем делу међусобно спојени. Обојен је браон бојом.
Димензије: висина: 23,5 cm; пречник дна: 8,5 cm, пречник отвора: 4,5 cm
Инв. бр. 2069/03
- 141. Бардак** **Београд, око 1940. године**
Има постоље са три ножице округлог пресека, ваљкаст бок из кога се издваја сисак, отвор и масивнију овалну ручку која се издиже изнад бардака. Бојен је браон бојом и украшен је неправилним шарама зелене, црвене и окер боје.
Димензије: висина: 25 cm; пречник дна: 9 cm; пречник отвора: 4 cm
Инв. бр. 2193/03
- 142. Бардак** **Београд, око 1940. године**
Прстенастог је дна у виду стопе и бокастог трбуха одакле се сужава у врат који је у горњем делу тракасто проширен. Од грла до доњег дела бока спушта се тракаста дршка, а на супротној страни је сисак са малим отвором. Бојен је зеленом бојом и украшен неправилним шарама у облику два плава, два бела и два зелена јајета по којима су тачкице у боји.
Димензије: висина: 22,2 cm; пречник дна: 8,5 cm; пречник отвора: 4,9 cm
Инв. бр. 2194/03
- 143. Бардак** **Београд, око 1940. године**
Прстенастог је дна и бокастог трбуха који се сужава у врат из кога се издваја фигура жене, са чије је задње стране отвор за сипање течности испод кога се наставља тракаста дршка до горњег дела бока. На предњој страни се лучно уздиже сисак. Бојен је браон бојом, док је фигура жене бојена белом и црвеном.
Димензије: висина: 18 cm; пречник дна: 5,3 cm
Инв. бр. 2195/03
- 144. Бардак** **Београд, око 1950. године**
Прстенастог је дна и бокастог трбуха који се равномерно сужава у кратак врат из кога се наставља женско попрсје. Са задње стране се налази отвор за сипање течности из кога се издваја овална ручка која иде до горњег дела бока. Са предње стране је издигнути сисак.
Димензије: висина: 19 cm; пречник дна: 7 cm
Инв. бр. 2214/03
- 145. Бардак** **Без података**
Равног је дна у виду стопе и бокастог трбуха из кога се издвајају ручка, грлић и сисак, који су у горњем делу међусобно спојени. Бојен је браон, зеленом, жутом и окер бојом. Коришћен је за држање ракије.
Димензије: висина: 21,8 cm; пречник дна: 7,7 cm; пречник отвора: 4,4 cm
Инв. бр. 2309/05

Ивана БИРЈАКОВИЋ

146. Бардак

Горњи Милановац, око 1960. године

Равног је дна и бокастог трбуха из кога се издвајају грлић, дршка и сисак који су спојени. Дршка је тракаста.

Димензије: висина: 33 cm; пречник дна: 11 cm; обим бока: 59 cm

Инв. бр. 1817/84

147. Пљоска

Ерчеге, Ивањица, око 1935. године

Мања пљосната посуда за ракију са ободом и три ножице. На врху посуде се, поред профилисаног сиска, налазе две рупице. Украшена је на оба бока са по неколико урезаних концентричних кругова и са по једним појасом косих уреза. Обојена је светлосмеђом и зеленом бојом при врху. Ободом је био постављен каиш који се провлачио кроз рупице због лакшег ношења.

Димензије: висина: 16,5 cm; пречник бока: 13,5 cm

Инв. бр. 1908/81

Ceramic Dishes from Ethnology Collection of the National Museum

Ceramic dishes used for preparing, preserving and serving food and liquid have been in use for a long time on our territory. According to the technique of producing, ceramic dishes can be divided into –dishes produced without a wheel, dishes manufactured on a hand wheel and dishes manufactured on a foot wheel.

In the Collection of Dishes of Ethnology Department of the National Museum in Čačak there is a sub collection of ceramic dishes which consists of 147 exhibits.

Dishes manufactured on a hand wheel are mainly from Uzice center, one of the most famous and biggest centers for making ceramics on hand wheels. These dishes were almost exclusively used for baking and cooking food on the open hearth. In the sub collection of ceramic dishes there are 41 dishes made on a hand wheel, out of which 11 earthenware dishes for baking bread, 2 pans for roasting coffee and 28 pots.

Dishes made on a foot wheel represent a bigger part of the sub collection. In the sub collection of ceramic dishes in the National Museum in Čačak there are mainly dishes from Pirot center, as potters from Pirot were settled permanently in Čačak and here they were selling their products. In the sub collection there are 107 dishes manufactured on a foot wheel, out of which 10 ceramic trough used for making dairy products, 5 bowls, 21 plates, 9 earthenware bowls, 11 small pots, 5 cups, 16 jars, 3 jugs, 3 handles, 1 oil spoon, 3 earthenware water jugs, 18 pitchers and 1 flask.

Pottery craft had its peak in the period between the two World Wars. Since the 60s of XX century there is a dramatic decline in use of ceramic dishes. Today only one pottery shop works in Čačak.

Ivana CIRJAKOVIC

La vaisselle en céramique de la collection ethnologique du Musée national

La vaisselle en céramique, en tant que sorte originelle de vaisselle, autant pour la préparation et pour la conservation de la nourriture et de la boisson, que pour l'apport et l'usage à table, sur nos étendues fut utilisée durant une période extrêmement longue. En fonction de la technique d'exécution, la vaisselle en céramique peut être divisée en – vaisselle effectuée sans tour, vaisselle faite sur un tour manuel et vaisselle exécutée sur un tour actionné au pied.

Dans le cadre de la collection de récipients de la section ethnologique du Musée national à Cacak se trouve une sous-collection de vaisselle en céramique qui est composée de 147 objets exposés.

La vaisselle exécutée au tour manuel est pour la plupart du centre d'Uzice, un des plus grands et des plus célèbres pour l'exécution de céramique au tour manuel. Cette vaisselle est utilisée uniquement pour cuire et mijoter la nourriture sur l'âtre ouvert. Dans la sous-collection de la vaisselle en céramique se trouvent 41 pièces de vaisselle exécutées au tour manuel, de cela – 11 cloches de terre, 2 brûloirs et 28 pots.

La vaisselle faite sur tour actionné au pied représente la plus grande part de la sous-collection. Dans la sous-collection de la vaisselle en céramique du Musée national de Cacak se trouve en général de la vaisselle du centre de Pirot, puisque les potiers de Pirot s'installèrent aussi pour toujours à Cacak et y vendirent leurs produits. Dans la sous-collection, il y a 107 pièces de récipients exécutés au tour actionné au pied, de cela – 10 jattes en céramique, 5 plats, 21 assiettes, 9 écuelles, 11 petits pots, 5 petites tasses, 16 jarres, 3 brocs, 3 poignées, 1 burette à huile, 3 cruches, 18 aiguières et 1 gourde.

Le métier de poterie atteint son apogée durant la période entre les deux guerres. À partir des années soixante du vingtième siècle, la demande de vaisselle en céramique baisse précipitamment. Aujourd'hui, à Cacak, fonctionne seulement un atelier de poterie.

Ivana CIRJAKOVIC

*Сл.1 Продаја грнчарских производа
на вашару у Чачку 1974. године
(Фото Слободан Марковић)*

*Сл. 2 Продаја
земљаних лонаца
и пека на вашару у
Чачку 1974. године
(Фото Слободан
Марковић)*

Сл. 3 Благоје Стојковић, стари чачански грнчар, испред своје радње, Чачак 1957. године

Сл. 4 Грнчарска радња Благоја Стојковића у Чачку

Сл. 5 Ручно грнчарско коло, Сирогојно, Ужице, инв. бр1605/92

Сл. 7 Грнчар Владимир Тирић израђује посуду на ножном колу, Чачак 2007. године

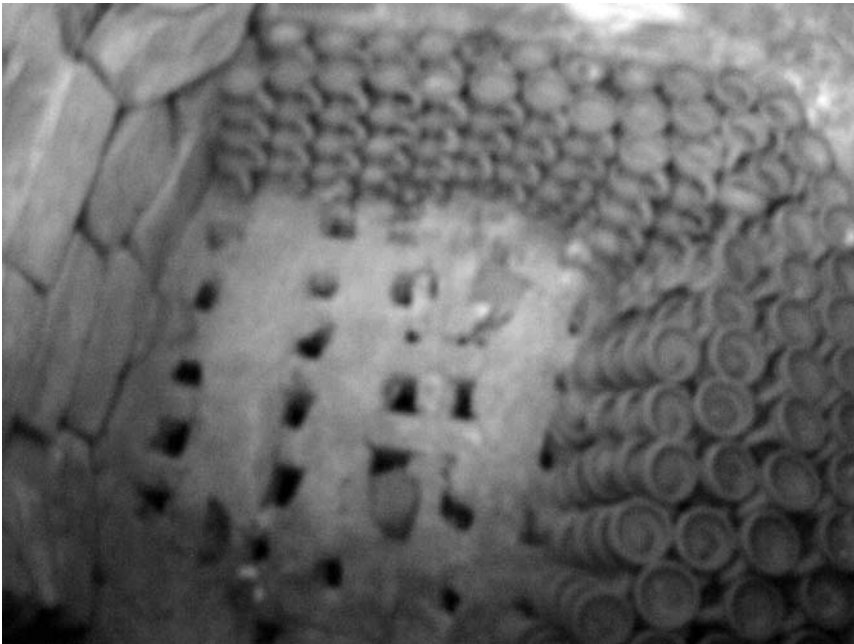
Сл. 6 Грнчар ради на ручном колу, Злакуса 2003. године

Сл. 8 Грнчар Владимир Тирић шара посуду, Чачак 2007. године

Сл. 9 Грнчар Владимир Ђирић ставља ручку на израђену посуду, Чачак 2007. године

Сл. 10 Унутрашњост грнчарске пећи, Чачак 2007. године

Сл. 11 Црепуља, Горња Крварица,
Лучани, инв. бр. 571/68, каталошки
бр. 3

Сл. 12 Лонац, Бељина, Чачак, инв. бр.
1905/79, каталошки бр. 37

Сл. 13 Керамичка карлица,
Прислоница, Чачак, инв. бр. 1456/82,
каталошки бр. 49

Сл. 14 Чинија, Горњи Милановац,
инв. бр. 1546/84, каталошки бр. 55

Сл. 15 Тањир, Бресница, Чачак,
инв. бр. 1543/82, каталошки бр. 72

Сл. 16 Чанак, Рошци, Чачак, инв. бр.
1544/80, каталошки бр. 82

Сл. 17 Лонче, Котража,
Лучани, инв. бр. 546/68,
каталошки бр. 91

Сл. 18 Шољица за кафу, Катићи,
Ивањица, инв. бр. 1573/81,
каталошки бр. 101

Сл. 19 Ђуп, Бресница,
Чачак, инв. бр. 1538/82,
каталошки бр. 103

Сл. 20 Бокал,
Парменац, Чачак,
инв. бр. 1547/79,
каталошки бр. 120

Сл. 21 Ручка, Мочиоци,
Ивањица, инв. бр.
835/85, каталошки
бр. 124

Сл. 22 Тестија,
Чачак, инв. бр. 725/81,
каталошки бр. 126

Сл. 23 Бардак, Бресница,
Чачак, инв. бр. 1549/82,
каталошки бр. 137

Сл. 24 Пљоска, Ерчеге,
Ивањица, инв. бр. 1908/81,
каталошки бр. 147